

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 16. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

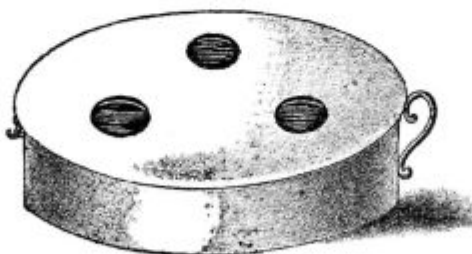
Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah števil. 3.

Št. 10. V Ljubljani, 31. maja 1899. Leto XVI.

Obseg: Pripravna posoda za vodo za kuretino. — O odvracanju in zatoru svinjske kuge. — Grozдна plesnoba. — Koristni mrčes, najezdnik kapusovega helina. — Gnoj in gnojenje. (Dalje.) — Deset nasvetov zastran zavarovanja — Nekoliko o nastilu — Vprašanja in odgovori — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Pripravna posoda za vodo za kuretino.¹

Podoba 21. kaže prav pripravno posodo za vodo za kuretino, ki jo je izumila gospa T. Thornton v Hicingu (Hietzing) pri Dunaju, priznana veščakinja v reji kuretine. Posoda, ki ima 25 cm v premeru, je narejena iz cinkove ploščevine, je 8 cm visoka ter obstoji iz dveh delov, in sicer iz posode same ter iz pokrova. Pokrov ima tri luknje po 4 cm v premeru ter je na posodo tako pritrdjen, da se da lahko odzvzeti, kokoši pa ga ne morejo odstraniti. Voda v taki posodi ostane vedno snažna, ker morejo živali le s kljunom do nje. Posebno potrebna je taka posoda za čopaste kokoši, da si ne zmoglijo čopov; sicer si lahko nakopljejo raznih očesnik boleznij.

Podoba 21.

O odvracanju in zatoru svinjske kuge.*)

S cesarskim ukazom z dné 2. maja 1899., drž. zak. št. 81., in z ukazom z dné 6. maja 1899., drž. zak. št. 82. (izdanima dné 11. maja 1899.), ki stopita v

*) Razglas c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dné 15. maja 1899., št. 7164, o izvršitvi cesarskega ukaza z dné 2. maja 1899., drž. zak. št. 81., in ukaza ministrstev za notranje stvari, za prarosodje, za trgovino, za železnice in za poljedelstvo z dné 6. maja 1899., drž. zak. št. 82., s kterima ukazoma so se o odvracanju in zatoru svinjske kuge izdali posebni predpisi.

veljavnost dné 19. maja 1899., so se o odvracanju in zatoru svinjske kuge izdali novi predpisi.

Na podstavi teh ukazov se bodo od zgoraj navedenega dné dalje pokončali vsi prasiči, ki so oboleli za svinjsko kugo, kakor tudi vsi, ki so sumnjivi, da so bolni za svinjsko kugo, in ravnotako vsi tisti, ki so bili izpostavljeni nevarnosti, da to kugo nalezejo.

Ako pa dotični prasičji posestniki vestno izpolnjujejo v tem oziru obstoječe predpise, ki nameravajo ubraniti, da se svinjska kuga ne zanes, in ako so, kakor je ukazano, pravočasno naznanili, da se je kuga začela, ali da so se pri prasičih pokazala kugosumna znamenja, tedaj se jim za prasiče, ki se spoznajo še za zdrave, iz držav-

nega zaklada plača odškodnina v visokosti 95 odstotkov izračunjene vrednosti in se jim za plemenske svinje, kakor tudi za take mlade svinje, o kterih je dokazano, da so za pleme namenjene, dovoli še 25 odstotkov nadplačila.

Da se pa prasičjim posestnikom vzame vsak vzrok, da bi prikrivali kugo, se za prvih 60 dnij, štetih od dneva, ko stopi v veljavnost cesarski ukaz, tudi za prasiče, ki bi se v tem času spoznali za bolne, prizna odškodnina v znižanem znesku 50 odstotkov njih vrednosti.

Po preteku prvih šestdesetih dnij se za prasiče, ki so se spoznali za bolne, ne more dati nobeno povračilo, in tudi, kadar se dožene, da so se kršili dotični zakoni in predpisi, se odškoduje samo

doseženo izkupilo za zaklane prasiče; od tega izkupila pa se poprej odštejejo vsi stroški, ki so nastali vsled uradnega poslovanja oblastev.

O bistvu svinjske kuge in o znamenjih, s kterimi se navadno prikaže, naj služi nastopno poučilo:

Svinjska kuga je nalezljiva živinska bolezen, ki je bila v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, do najnovejšega časa popolnoma neznana in ki zategadelj prasičji posestniki niso pazili na njo in so jo deloma zamenjavali s svinjsko rdečico.

Njena nalezljivost je veliko večja kakor ona kužne rdečice, in svinjska kuga napade navadno večino prasičev, včasih pa sploh vse prasiče tistih dvorcev, ki jih zadene; tudi umrljivost med obolelimi prasiči je neprimerno večja kakor pri kužni rdečici; večina prasičev pogine za njo.

Njeno razširjanje pospešuje zlasti trgovina s prasiči, prenaša in razširja se pa tudi drugače: z ljudmi, ki krmijo prasiče, s takozvanimi svinjskimi rezarji, z raznimi predmeti in zlasti z gnojem iz okuženih svinjakov itd.

S tem, da se za svinjsko kugo oboleli prasiči za silo pokoljejo, nastanejo v dotičnih dvorcih nevarna kužna gnezdišča in izvirališča večkrat za dalj časa, in dokazano je tudi, da se kuga tudi z mesom in z odpadki takih zaklanih prasičev dalje razširja.

Meso takih bolnih prasičev je škodljivo človeškemu zdravju, in večkrat je na oko takšno kakor kuhano meso.

Prasiči, ki obole samo v manjši meri, ali pa ki kažejo zoper bolezen več odpornosti, ki se zatorej kažejo samo mimogrede bolelni, posebno mnogokrat zaneso to kugo.

Najmanj odpornosti zoper to kugo kažejo mlajši prasiči (mali in odstavljeni prasički).

Otrovilo se prenaša z izsopeno sapo, z izmetki, ki jih bolna živina pri kašljanju izmeče iz sebe, s skupno krmo, oziroma z ostanki krme, z napajališčem, z blatom in scalnico, z gnojem, s steljo in posodo iz okuženih svinjakov itd.

Bolezen obstoji v tem, da se vnamejo pljuča in čreva, in da to vnetje uniči črevesno sluznico; v mnogih primerih hudo obole tudi obisti in scalni organi sploh. Mnogokrat uniči bolezen tako kakor črevesno sluznico tudi sluznico v rilcu, v goltancu, v požiralniku in sapniku.

Znamenja bolezní se kažejo različno po tem, če obole pljuča ali pa čreva, oziroma sopila ali pa prebavila.

Bolezen se začne s tem, da prasiči izgube slast do jedi, da so žejni, zelo obnemogli in slabotni, zlasti v zadnjem delu; hoja je medla in opotečna v zadnjem delu, noge so trde, koraki kratki. Prasiči mnogo leže, se zarivajo pod steljo, vstajajo neradi in le težko, krulijo poredkoma in hripavo, kašljajo malo, večkrat komaj slišno, kratko, sopejo hitro, močno gibaje trebuh. Večkrat se v začetku bolezní ali v nje nadaljnjem teku opazuje bljuvanje ali tudi krvavobarvana driska, včasih pa blato v malih krvavobarvanih ali pa z močnokrvavo sluzjo prevlečenih kepah.

Bolní prasiči imajo vročino, se tresejo po životu, njih koža se čuti zdaj vroča, zdaj mrzla in je večkrat, zlasti okoli ušes, na rilcu, pod vratom, na trebuhu ali pa na notranji ploskvi stegen temnordeče ali višnjevo barvana; v največ slučajih se prikažejo krastavi izpuščaji.

V začetku so oči solzne, kmalu pa jih zamaže vlačén krmeželj, ki jim oči napol zapre.

Prasiči kmalu shujšajo in poginejo večkrat že po malo dneh; včasih pa traja bolezen več tednov, v redkih primerih tudi več mesecev.

Pri novo kupljenih prasičih se pokažejo znamenja bolezní navadno kmalu potem, ko se denejo v svinjak, in so tako očitna, da jih osebe, ki krmijo prasiče, morajo zaznati, če le nekoliko pazno gledajo na živino. Že to, če opazijo živinski posestniki znamenja, ki se pokažejo ob začetku bolezní, jim nalaga dolžnost, da morajo stvar nemudoma naznaniti občinskemu predstojniku.

Končno se vsakdo nujno svári tudi pred nasledki, ki jih ima prikrivanje svinjske kuge, kakor tudi pred uvažanjem prasičev iz inozemskih ozemelj, v kterih še razsaja kuga, in še posebno pred tihotapljenjem s prasiči, in se poudarja, da se bodo prestopki zgoraj omenjenih ukazov ali na njih podstavi izdanih predpisov, ki ne spadajo pod kazenska določila občnega zakona o živinskih kugah z dné 29. februarja 1880., drž. zak. št. 35., oziroma pod kazenska določila zakona z dné 24. maja 1882., drž. zak. št. 51., kaznovali z globo od 5 gld. do 100 gld. ali pa z zaporom od 24 ur do 20 dni.

Kadar pa se s takšnim ravnanjem zoper določila teh ukazov ali na njih podstavi izdanih odredob povzroči kakšen v členu I., § 45., zakona z dné 24. maja 1882., drž. zak. št. 51., navedenih težkih nasledkov, tedaj se takšno ravnanje zoper omenjena določila kaznuje kot pregrešek po tem mestu zakona.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dné 15. maja 1899.

Grozdna plesnoba.

(*Oidium Tuckeri*.)

Ta bolezen se nahaja v Avstriji že blizu 50 let ter povzroča po nekterih krajih veliko škodo, ako se ne rabi proti njej nikako sredstvo. Po Dolenjskem so to bolezen opazili še le v zadnjih letih. Da vinogradniki vsled te glive ne pridejo v tako žalosten položaj, kakor so prišli vsled peronospori, morali bodo takoj z vso odločnostjo poprijeti se sredstev, kakeršna povsod rabijo z najboljšim uspehom. Ker je pa grozdna plesnoba mnogim še popoluoma neznana, opisati jo hočemo na tem mestu.

Grozdna plesnoba povzročujejo majhne glive, kakor pri peronospori, ki se kakor tanke nitke razširjajo po zelenih organih. Ob straneh teh nitk (micelija) se tvorijo posebne izbuhnine (sesalne korenine, havstorije), ktere se zajedo v nežne organe, posebno v jagode, ter srkajo iz njih sok. Ako glive popijejo sok, se seveda dotični organ ne more razvijati in se posuši.

Ta gliva napada grozdje in listje, toda škoda na listju je le malenkostna, dočim je škoda na grozdju prav velika. Grozd, napaden od te bolezní, je izpočetka tak, kakor bi bil potresen s pepelom. Ker gliva prepreže vso jagodo in srka iz nje sok, se jagoda ne more razvijati, ostane le drobna, zleseni, naposled počí in se posuši. Tako ta plesnoba lahko uniči vso trgateg.

Ako je vreme gorko, se ta bolezen pokaže prav zgodaj, in sicer meseca maja, t. j. še pred cvetjem. Tedaj se pa ne razširja prav močno, temveč še le pozneje, ko postane bolj vroče.

Kakor druge bolezní, tako tudi ta ne napada vseh vrst in ne v vseh legah rastočih trt enako. Trte, rastoče v bolj vlažnih krajih, so grozdni plesnobi bolj

podvržene; manj pa ta bolezen napada nizko vzgojene trte in trte v neplevelnih vinogradih. Nizka vzgoja ima torej tudi glede na to bolezen prednost. Vinogradi morajo biti v splošno obrambo te boleznii vedno čisti.

Kot edino sredstvo se z najboljšim uspehom rabi žveplo. To mora biti prav fino zmleto, kakor moka; čim finejše, tem boljše. Žveplena moka je boljša od žveplenega cveta, ker se zadnji ne prime listov tako dobro in ga vsak lahek veter odpihne.

Za žveplanje se rabijo posebni, nalašč za to napravljene mehovi. Skozi livniku podobni nastavek se v na sredi razširjeno cev (posodo) nasuje žveplenega prahu do $\frac{3}{4}$ prostornine in se zamaši s plutovim zamaškom. Kadar delavec praši nizke trte, drži meh z levo roko med mehoma in posodo, z desno pa desno mehovo platnico, dočim levo platnico nasloni na desno stegno. Na levi platnici je luknja, skozi katero dohaja zrak v notranji del, kadar se meh raztegne; kadar se meh stisne, se ta luknja zapre in zrak uhaja skozi posodo in cev ter jemlje s seboj žveplo. Ves na meh pritrjeni del (posoda) je iz pločevine (pleha).

Žveplati je treba počasi in enakomerno. Pazi naj se, da žveplo ne pride v oči, ker jako žge. V ta namen se lahko obesi čez oči kos tula. Posebno naj se pazi, da žveplo pride na grozdje, pa tudi na listje. Žvepla naj se le v tistem vremenu, kadar ni nič vetra. Dalje naj se žveplanje opusti v mokrih dneh, kakor tudi tedaj, kadar je po listju rosa.

Če je po žveplanju vreme suho, je to jako ugodno za pokončanje boleznii, kajti vsled solnčnega pripekkanja se začne žveplo nekako žgati, izpreminja se v žvepleno sokislino, in ta pokonča vse glive, ne pa žveplo kot takšno. Ako torej po žveplanju ni gorko, se z žveplanjem ne doseže zaželeni uspeh. Seveda s tem ni rečeno, da mora solnce ravno tisti dan močno pripekati; saj žveplo ostane dolgo časa na listih in grozdjih, če ni kmalu po žveplanju dežja. Ako pa se pripeti to, je treba iznova požveplati.

Kakor pri pokončevanju peronospor, tako mora tudi tukaj sredstvo rabiti prav zgodaj, kdor hoče doseči dober uspeh. Prvo žveplanje se mora zvršiti še pred cvetjem, in sicer prav močno, drugo koj po cvetju; pozneje se pa žvepla le tedaj, če se tu pa tam pokaže bolezen še na kakem grozdu. Z uspehom žveplano grozdje ostane vedno zdravo in jagode se enakomerno debele. Žveplo, katero je ostalo na jagodah, jim daje neprijetno zunanost, kar naj pa vinogradnika nikakor ne moti, ker to umazanost opere dež, predno se začne grozdje mecati. Malo pred trgatvijo naj se ne žvepla, ker dobi vino duh po žveplu, če je prišlo tega mnogo v mošt. Sicer to nič ne škoduje, nasprotno še koristi, osobito če je prišlo v mošt mnogo gnilega grozdja. Vender se kupec takega vina brani, ker ga dolgo časa ne more začeti točiti.

Po Gombačevi knjigi „Novo vinogradništvo“.

Koristni mrčes, „najezdnik kapusovega belina“.

V „Kmetovalcu“ smo popisali že več mrčesov, toda največ kmetijstvu škodljivih. Danes pa popišemo mrčes, ki je kmetijstvu koristen, in sicer neke vrste oso, ki uničuje gosenice po zelju in po drugih enakih rastlinah. Ta osa se imenuje „najezdnik kapusovega belina“.

Jeseni vidimo na drevju, po ograjah, hišah itd., ki so v bližini zelnikov, plezati gosenice belina v celih tropah, ki iščejo primerne zavetišča, kjer bi se zabubile. Teh gosenic je od leta do leta več, tako da kmetovalec kar obupa, ker mu uničujejo pridelek. Ob takih prilikah narava sama pomaga kmetovalcu. Z razmnožitvijo škodljivcev se razmnožujejo tudi njih sovražniki, ki jih slednjič uničijo. Tu je majhen najezdnik, kterega kaže podoba 22. nekoliko povečanega, ki poleti navrta belinove gosenice ter vanje zaleže svoja jajčeca. Iz teh jajčec se izvale ličinke, ki se razvijajo v živeči gosenici ter jo pred zabubljenjem skoraj popolnoma požro. Ličinke pozneje izlezejo in se same zabubijo.

Podoba 22.

V rumenih kupččkih zbrane vise te bube zraven mrtve gosenice, kakor to kaže podoba 23. Bube prezimijo, in prihodnjo pomlad izlezejo male ose, ki vnovič prično svoje koristno delo. Kjer se torej nahajajo zraven gosenic rumene, majhnim jajčecem podobne bube najezdnikove, naj se skrbno varujejo, kajti one so kmetovalcu silno koristne.

Podoba 23.

Gnoj in gnojenje.

(Dalje.)

X.

Fosfornata gnojila (fosfati).

Vsa sirova fosfatna gnojila je treba dobro zmleti ali razkrojiti z žvepleno kislino, da jih morejo rastline povžiti.

Ta gnojila delimo v dve glavni skupini.

Prva skupina: V vodi neraztopni fosfati, ki delujejo počasi, a trajno. Semkaj spadajo: zmlete kosti (kostna moka), kostni pepel in kostno oglje (črnina), Tomasova žlindra, fosforiti (rudninski fosfati), koproliti (odpadki predpotopnih živalij) in gvano.

Druga skupina: V vodi raztopni fosfati, kamor prištevamo različne superfosfate.

Prva skupina.

a) Kostna moka.

Kosti domačih živalij, t. j. goveje, konjske, ovčje, in svinjske kosti, sestoje iz klejevnate tkanine, v kateri se nahaja fosforovokislino apno. Zmlete kosti so najstarejše umetno gnojilo, ki še sedaj dobro služi. V prejšnjih časih so sirove kosti le nekoliko zmleli in so jih potem rabili za gnojenje, sedaj pa jih prej bolj ali manj oprostite kleja ter z bencinovimi pari iz njih izvlečejo toliščo. Zadnje delo je zelo važno, ker tolišča zadržuje gnitje klejevine in vsled tega razkranje (topljenje) fosforovokislina apna. Kosti, katerim so izvlekli toliščo, se potem kuhajo v vodi ali se pariyo v napetem vodnem paru in se na ta način očistijo klejevnih organskih tvarin. Sparjene kosti se dajo potem jako drobno zmleti; čim bolj so zmlete, tem večji je njih učinek.

Kostna moka, oproščena tolišče in kleja, ima v sebi 30 % fosforove kisline in 1 % dušika in se večinoma rabi za izdelovanje superfosfata. Tolšče, ne pa kleja oproščena, takozvana „sirova kostna moka“.

ki ima 17 do 18 % fosforove kisline in 4 do 4 $\frac{1}{2}$ % dušika v sebi, se redkokdaj rabi za gnoj, pač pa jo mešajo s kostno moko, oproščeno tolsče in kleja, ter tako dobivajo tretjo vrsto, „mešano kostno moko“ ki ima v sebi 22 % fosforove kisline in 3 $\frac{1}{2}$ % dušika.

Iz kleja, ki ga dobivamo iz kostij, izdelujejo mizarški klej, iz kostne tolsče pa milo in olje za mazanje strojev.

Izparjena kostna moka deluje počasi, a gotovo, ker ima v sebi dvoje redilnih snovij, namreč dušik in fosforovo kislino, in se vsled razkrojitve kleja polagoma topi fosforovokislo apno.

V zadnjem času sta dva učenjaka trdila, da fosforova kislina v kostni moki, bodisi v klejnati, v neklejnati ali v izparjeni, nima učinka in da sirove kostne moke sploh ne gre prištevati fosforatim gnojilom. Fosforova kislina v kosteh po njihovem mnenju nima večje vrednosti kakor fosforova kislina sirovih rudninskih fosfatih.

To sta sklepala iz raznih poskusov, ki sta jih napravila z rastlinami, gojenimi v loncih, kar pa je v očitnem protislovju z mnogoštevilnimi poljskimi poskusi in z mnogoletnimi dejanskimi izkušnjami, ki so jih naredili kmetovalci s kostno moko. Če že sploh ne gré, iz poskusov pri rastlinah, rastočih v loncih, sklepati na gnojenje poljskih rastlin, ki vender živé v popolnoma drugačnih razmerah, sta ta moža storila še to napako, da sta poskuse, ki naj bi služili v primeru gnojilnih učinkov fosforove kisline v Tomasovi žlindri in v kostni moki, delala pod popolnoma neprimernimi pogoji, ker sta namreč primerjala najdrobnejšo Tomasovo žlindro (z drobnostno stopinjo 100) in debelo zdrobljene kosti (z drobnostno stopinjo 20) z ozirom na njih učinek. Z gnojilnimi poskusi na polju se je kmalu dognalo, da je popolnoma napačno mnenje, da kostna moka nima učinka.

Kostna moka se more povsodi, kjer priporočajo Tomasovo žlindro, rabiti z enakim uspehom, seveda pod tem pogojem, da ima fosforova kislina v obeh gnojilih enako ceno.

Da se izognemo sitnemu prašenju pri razstresanju kostne moke, pomešajmo jo z enako množino prsti. Pri kupovanju je treba nadalje vselej zahtevati kolikor mogoče fino zmleto, tolsče oproščeno kostno moko.

Kostno oglje (črnina), ki se rabi pri čiščenju sladkornega soka, se prodaja le iz sladkornih tvornic.

Kostni pepel dohaja največ iz južne Amerike. Tam namreč žgo v puščah, po katerih ne raste drevje, goveje kosti mesto drv. Tudi ta sirovina je domalega izginila iz trgovine.

b) Tomasova žlindra.

Tomasova žlindra se dobiva pri izdelovanju jekla. Na Tomasov način je mogoče podelovati fosforato železo, ki je bilo prej brez vrednosti. Ta način obstoji v tem, da se sirovemu železu pridene apna; pri izgorevanju fosfora razvijajoča se fosforova kislina se spoji z apnom, in nastali apneni fosfat se izločuje kot žlindra.

Žlindra se potem jako drobno zmelje, in v tej obliki je jako priljubljeno fosforato gnojilo. Tomasova žlindra ima 15 do 20 % fosforove kisline, zraven pa še 50 % apna in 18 % železovih in manganovih spojin v sebi. Učinek Tomasove žlindre je odvisen od tega, kako da je zmleto; debelo zmleto žlindra ima le majhno vrednost. Fosforova kislina, nahajajoča se v Tomasovi žlindri, v vodi ni raztopna, zato traja njen vpliv več let. Za težka tla te žlindre ne priporočamo, pač pa za močvir-

nata, vlažna in sprsteninasta tla; potem za travnike, in one rastline, ki jih zelene podorjemo za gnoj. Ako se Tomasova žlindra pomeša s kajnitom, tedaj se mora ta zmes raztrositi v 48 urah, ker se sicer strdi kakor cement in se da potem težko zdobiti. Pri mnogoste-
vilnih poskusih so našli, da se pri gnojenju z dobro zmleto žlindro različnega izvira doseže le pol toliko pridelkov, kolikor z enako obilnim gnojenjem s superfosfatom; ali če vzamemo za gnojilno vrednost fosforove kisline v superfosfatu = 100, potem je gnojilna vrednost fosforove kisline v Tomasovi žlindri = 50.

Kilogram v vodi raztopne fosforove kisline v superfosfatu daje enak pridelek kakor 2 kilograma fosforove kisline v Tomasovi žlindri. Velikanska poraba Tomasove žlindre, posebno na Nemškem, prihaja odtod, ker je bila v primeri z drugimi fosforatimi gnojili zelo poceni. V zadnjem času so pa tudi cene kostni moki in superfosfatu zelo padle. Če ostanemo pri tem, da ima fosforova kislina v Tomasovi žlindri pol toliko učinka, kolikor v vodi raztopna fosforova kislina, tedaj bi dva kilograma fosforove kisline v Tomasovi žlindri ne smela več veljati kakor en kilogram v vodi raztopne fosforove kisline v superfosfatu ali 2 kilograma fosforove kisline v kostni moki pri enakih prevoznih stroških.

c) Rudninski fosfati in koproliti (okameneli odpadki).

Na Hesensko-Nasavkem, v španski pokrajini Estremadura, na Francoskem in v Belgiji se nahaja kamenje, ki obstoji ponajveč iz fosforovokislega apna. Fosforove kisline je v tem kamenju 10—30 odstotkov, kar je odvisno od tega, odkod je kamenje.

Koproliti so okamenelo blato predpotopnih živalij. Veliki skladi teh okamenin se nahajajo na Angleškem, na Francoskem, v Brunšviku in na Češkem.

d) Gvanski fosfati.

To so debeli skladi fosforovokislega apna, ki izvirajo, kakor pravi gvano, od živalij, pa se vender razločujejo od gvana, ker nimajo dušičnatih spojin v sebi. Ti na dušiku ravní fosfati so nastali vsled izluženja gvanskih skladov z morskó vodo.

Druga skupina

Superfosfati.

Libig je leta 1840. predlagal, naj bi se izdatnost kostne moke zvišala na ta način, da se neraztopno fosforovokislo apno izpremeni v raztopno.

Kmetovalec Fleming na Angleškem je bil prvi, ki je v svojem skednju izpreminjal koprolite v superfosfate in je s takim gnojem na svojih poljih dosegel najlepše uspehe. Ta Libigova ideja je bila začetek za gnojno industrijo.

Superfosfati se pripravljajo na naslednji način: Sirovine (tolšče, kleja, oproščena kostna moka, kostni pepel, kostno oglje, fosforiti in gvanski fosfati) se razkrojijo s tem, da se jim pridene primerna množina žveplene kisline, to se pravi: večji del sirovine, sestojé iz neraztopnega fosforovokislega apna, se pretvori pod vplivom žveplene kisline v žveplenokislo apno (malec, gips) in v vodi raztopno fosforovokislo apno. Po sirovinah razločujemo tudi različne superfosfate, namreč superfosfat iz kostne moke, superfosfat iz fosforitov in gvanski superfosfat. Če superfosfate mešamo z drugimi gnojili, dobimo različen mešan gnoj. Amonijakov superfosfat je zmes superfosfata s žveplenokislím amoni-

jakom. Kalijev superfosfat je zmes žvepleno-kislega kalija in superfosfata, in kali-amonijakov superfosfat nastane, če zmešamo kajnit, žvepleno-kisli amonijak in superfosfat.

Vrednost superfosfata je odvisna od tega, koliko v vodi raztopne fosforove kisline ima v sebi. Da superfosfat hitro deluje, povzroči to, ker se superfosfatovi delci v deževnici raztope in se dobro razširijo na vse strani. Superfosfati, ki se rabijo jeseni ali spomladi ter se plitvo podorjejo ali globoko podvlečejo, so primerni za vsako zemljo; posebno za rahlo in težko, manj za peščeno, ker iz te dež ipere v vodi raztopno fosforovo kislino in jo splavi v spodnje plasti. Z edino izjemo kislih močvirnih tal, na katerih naj se rabi le Tomasova žlindra, se je gnojenje s superfosfatom skoraj na vsaki zemlji jako dobro obneslo. Kadar izbiramo gnojila, moramo misliti na čas razvoja one rastline, kateri hočemo gnojiti, in bodemo torej sočnim rastlinam, ki hitro rasto, kakor okopavinam in sočivju, gnojili s superfosfatom; tudi bomo rast rastlin v mrzlejših krajih pospeševali s superfosfatom. Že prej smo dokazali, da ne zadošča samo gnojenje s hlevskim gnojem, če hočemo nadomestiti vsa ona rastlinska hranila, ki smo jih vzeli iz tal s 3kratno žetvijo. Največkrat primanjkuje fosforova kislina, ker je ima večina naših njiv zelo malo.

Ako pognojimo s 300 stoti hlevskega gnoja za tri leta, tedaj pride za vsako leto 25 kilogramov fosforove kisline na 1 hektar; vsako leto pa izgubi njiva v srednje obilni žetvi 30 do 60 kg fosforove kisline. Porabo superfosfata je torej zelo priporočati, in sicer 30 kilogramov v vodi raztopne fosforove kisline na 1 hektar vsako leto, da ostane zemlja rodovitna. Superfosfat je treba spraviti v zemljo neposredno pred setvijo, ali še bolje 8 dnij poprej. Superfosfati se ne smejo mešati s Tomasovo žlindro, z apnom in z lesnim pepelom, ker tako izgube na svoji moči.

(Dalje prihodnjic.)

Deset nasvetov zastran zavarovanja.

1.) Zavaruj vse svoje imetje, hišo in druga poslopja zoper škodo po požaru ali ognju in po streli, kajti Bog ti je dal pamet, da se moreš braniti pretečih ti nezdod.

2.) Ne zavaruj več kakor imaš. Z zavarovanjem ne misli obogateti, ampak da vse ohraniš, kar si prigospodaril. Vedi, da brez težave ne ohraniš, kar si pošteno pripravil.

3.) Ne zavaruj manj kakor imaš, ker bi vkljub zavarovanju proti ognju ob nesreči dobil premalo odškodnine. Kdor veliko izgubi, kmalu trpi uboštvo.

4.) Kadar zavaruješ, ne govori in ne piši lahko-miselno, ampak izpovej vse pošteno in resnično, kar imaš, sicer si nakoplješ, če ti pogori, pravdo in slabo ime. Poštenost velja!

5.) Opominjaj soseda, prijatelja, sorodnika, naj se dače zavarovati zoper škodo po požaru, da ne zabredejo v uboštvo.

6.) Zavaruj tudi svoje sadeže, kar jih je na polju, po vinogradih itd., zoper škodo po toči, da moreš mirno v svoji izbi spat, kadar razsaja nima. Pomisli, da te izgubljen žetev lahko spravi na beraško palico.

7.) Ne pozabi zavarovati svojega življenja proti raznim nezgodam. Vsak trenutek te utegne Bog poklicati s tega sveta, bodisi vsled kakšne bolezni ali ne-

sreče, ki se ti utegne pripetiti na poti, pri jahanju, vožnji itd. Tvoje življenje pa je velike vrednosti za tvojo ženo in otroke. Zatorej ti je zavarovati svoje življenje, da dobodo od zavarovalnice pomoči v denarjih, kadar tebi smrt zabrani za nje še dalje skrbeti.

8.) Ne obotavljaj se ter ne ugovarjaj zavarovanju, kajti oni, ki so tako lahko-miselni, da se nečejo zavarovati, pridejo radi v nesrečo in se potem nikomur ne smilijo.

9.) Ne tarnaj zaradi zavarovalnih stroškov, kajti ti so ob tvojih razmerah majhni; pij nekoliko kupic manj v krčmi, prihrani denarja, in prav zadosti ga bo, da plačaš zavarovalnino. Zvršuj povsodi natančno, kar si storiti dolžan, in vse ti bode na dobro.

10.) Zavarovalni stroški misli, da so kakor za jed in pijačo. Jest in piti nikoli ne pozabiš, kadar si lačen in žejen. Ne pozabi se torej tudi zavarovati, kakor je prav. Imel bodeš mir, tolažbo in pomoč.

Nekoliko o nastilu.

Nastila se potrebuje pri kmetiji veliko, in zato mora gospodar vedno skrbeti, da ga za domačo potrebo ne zmanjka. Dozdaj je kmet dobival nastila, kolikor ga je le potreboval, v gozdu, in tudi v prihodnje ga bode dobival v njem, pa vprašanje je, ali ga bo tudi zadosti dobival.

Po mnogih izkušnjah so postavili v gozdnih rečeh učeni možje to pravilo, da se nastil vsako leto na enem in istem prostoru ne sme dobivati; če se jemlje nastil bolj pogostoma, škoduje gozdu, ker se drevje v rasti zadržuje, posebno če se grabi z železnimi grabljami. Drevje potrebuje namreč za rast gnoja, kakor žito in druge rastline; brez gnoja raste drevje zanikarno kakor žito na njivi, ki ni pognojena. Gnoj pa se nareja v gozdu le iz nastila, kateri, če nekaj časa leži na mestu, segnije, in s tem gnilim nastilom se drevju gnoji. Če se nastil jemlje prepogosto iz gozda, ne utegne segniti, in drevje ne dobiva redilnega gnoja. Pri pogostem grabljenju se pa tudi nekoliko zemlje izgrabi, korenine pridejo na vrh zemlje, drevesna rast je medla, in naposled se drevje začne sušiti. V take gozde se rad vgnezdi knaver in se zaležejo gosenice, če pa pride nad gozd ta nadloga, ne kaže nič drugega, kakor posekati ga. Če pa hočeš imeti gozd, moraš — hočeš ali nočeš — jemati nastil iz njega le po malem, to je, ne vsako leto na enem in istem prostoru.

Gledati mora torej vsak gospodar, da si planjave zasadi z drevjem in jih tako izpremeni v gozd. Tako po planjavah ne bo rastla praprot, vresje in druge rastline, ki rabijo zdaj v nastil.

Kaj bo potemtakem začeti gospodarju?

Strehe pri hiši in poslopih bo moral kriti z opekami, a slamo, ki jo je deval dozdaj na nje, naj bo nastiljal pod živino.

Od starih hoj in smrek, ki pridejo kmalu na vrsto sekiri, naj bo sekal veje za nastil, kar se do polovice drevesne visokosti brez škode zgodi; sekati bo moral veje od mlajših dreves, pa le do tretjega dela visokosti, ne pa do vrha, kakor je dozdaj delal s smrekami in hojami

Če si zasadi okoli vrtov, senožetij, potov in njiv živ plot, mu bo tudi on nekoliko pripomogel k nastilu. Če si zaseje ali zasadi mlad gozd, ga bo moral trebiti, da bo bolje rasel, in tako bo spet dobival nastila.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 75. Teča je močno pobila naše vinograde, zato vprašam, kako je ravnati s trtami, po toči poškodovanimi, da čim prej pridejo v dober stan? (J. M. v V)

Odgovor: Rodnost po toči poškodovanih vinogradov je res za več let lahko uničena, zlasti če se s potolčenimi trtami ne ravna prav in primerno. Če se na pr. mladje, ki vzraste pozneje, preveč odščipuje. Splošno veljavnih pravil ni moči navesti, pač pa veljajo v obče nastopna pravila: Ako je lubad vsled hude toče odkrušena, naj se rane zamažejo z zmesjo, narejeno iz dveh delov ilovice in enega dela kraviaka. Da zmes bolj drži, jo je dobro ugnesti s krvjo ali z vodo, kateri se dodene nekaj lima. Zlasti se je ozirati na rane starega lesa. Kar se tiče mladja, je odščipniti vse odlomljene poganjke, a pustiti je vse, ki so zdravi in rastoči. Kadar trte zopet nekoliko odženo, se odstranijo nepotrebni poganjki na starem lesu, katerih se naredi veliko po vsaki toči, in sicer zato, da se rodni les za prihodnje leto okrepi. Seveda se rodni les v takem slučaju ne nahaja vedno na mestu, na katerem si ga želimo, zato ga je večkrat iskati tam, kjer se sploh dobi, da se le za prihodnje leto kaj pridelka zagotovi. Na poganjke iz tal je posebno paziti, ker se z njimi tita pozneje pomladi. Vse drugo se ravna po razmerah. Paziti pa je posebno, da ran preveč ne obseva sonce, ampak da so obsenčene z listjem, kar pospešuje cepljenje. — Posebno poškodovane tite priporočajo skrajšati na eno ali dve očesi, da se vzgoji za prihodnje leto krepak rodni les. — Pobite trte kljubujejo zimi veliko manj nego zdrave, zato se je tudi na to ozirati. Škropljenja pa celo ni opustiti, ker jih peronospora lahko do cela uniči. Obrezovanje prihodnjo spomlad se tudi ravna po razmerah, vselej pa je imeti na umu vzgojo trte iz rezervnih poganjkov iz tal. Rodni les za tekoče leto je izbrati tam, kjer je na trti sploh najboljši.

Vprašanje 76. Od kod pride, da se včasih v pinji surovo maslo noče dolgo časa ali sploh ne umesti? (M. M. v A.)

Odgovor: Da se surovo maslo večkrat noče narediti, more biti več vzrokov: neprimerna toplota, neprimerna hitrost s katero se pini, napačna sestava mleka vsled krmil i. t. d. Umno izdelovanje surovega masla brez toplomera ni mogoče. Smetana ali mleko, dejano v pinjo, naj ima 15° C toplote. Le pozimi, ako se pini v mrzlih prostorih, sme biti smetana, oziroma mleko, 1 do 2° C gorkejša ali pa v vročem poletnem času za 1 do 2° C hladnejša. Drugače in sploh se je pa treba strogo držati toplote 15° C. Ako se pini pregorka smetana, na pr. 20 do 25° C., kar se, žal, dostikrat zgodi, se maslena toliščoba zmecha in zmaže. Pinjenje traja neprimerno dolgo časa, sirovega masla se pa dobi malo; maslo je belo, podobno siru, malo trpežno in manj okusno. Pozimi se zopet pini premrzla smetana; maslena toliščoba postane trda in drobljiva, toliščobne kroglice se nerade združujejo in pinjenje tudi neprimerno dolgo časa traja. Navadno ostane tudi precejšen del smetane nespinjen v mleku. Pregibanje v pinji mora biti toliko hitrejše, kolikor mrzlejša je pinjena tvarina. Najhitreje je treba piniti sladko mleko, nekaj počasneje sladko smetano, še počasneje kislo smetano, in najpčasneje kislo mleko. Prehitro pregibanje v pinji naredi izdelano surovo maslo mehko in slabo, zato se moramo tega ogibati. Kolikor bolj se pinjenje bliža koncu, toliko bolj se mora s hitrostjo ponačavati, in sicer tako, da je končna hitrost kvečjemu polovica začetne hitrosti. Kot splošno vodilo naj velja, da se sme pinja napolniti kvečjemu do $\frac{3}{5}$ svoje vsebine. Ako je v pinji preveč smetane, ni le pinjenje težavno, ampak smetana se tudi speni. Združenje toliščobnih kroglic se s tem ovira, toplota se poviša, maslena toliščoba postaja mehka; končno se vendar mora del smetane odvzeti, ako se hoče priti do zaželenega uspeha. Če smo pri pravi toplini v začetku prehitro

pinili, zgodi se dostikrat, da se ne pride do zaželenega uspeha; smetana se speni. S povišanjem toplote in počasnim pinjenjem se dá v takih slučajih surovo maslo izdelati, a ono je potem vendar le slabše kakovosti.

Vprašanje 77. Imam veliko sadnega drevja, kterege se pa sredi meseca maja lotijo mravlje in neke uši, tako da že konci junija odpada listje raz mladike. Kako preženem mravlje in uši raz drevje? (J. O. v K.)

Odgovor: Vaše drevje napadajo listne uši, mravlje pa lezejo le zato po drevju, ker gredo za sladkim sokom, kterege te uši izceejajo. Mravlje niso škodljive, pač so pa znamenje, da so na drevesu uši. Listne uši se zanesljivo preženo s tobakovo vodo, o čemer smo že mnogokrat pisali v „Kmetovalcu“.

Vprašanje 78. Kavčukove cevi, kakeršne se rabijo v kletarstvu, se dostikrat pokvarijo ter puščajo, vsled česar cela cev postane nerabna. Ali je kako sredstvo, kavčukovo cev popraviti, in kako? (A. B. v D.)

Odgovor: Dobro suha kavčukova cev se na poki, oziroma na pokvarjenem mestu dobro oznaži, in sicer najbolje s žmirgelnovim popirjem, potem se namaže z raztopljenim kavčukom in vrhu tega se prilepi košček kavčukovega platna. Ko tekočina, v kateri je raztopljen kavčuk, izpuhti, drži kavčukovo platno trdno, in cev je zopet rabna. Raztopljen kavčuk in kavčukovo platno dobite v vsaki tvornici, v kateri izdelujejo kavčukove predmete, pa tudi v vsaki prodajalnici potrebščin za kolesarje, kajti kavčukovi obročči na bicikljih se ravno tako popravljajo.

Vprašanje 79. Ker se ne priporoča konjem pokladati mokro krmo, zato vprašam, ali velja to tudi o rezanici, pomešani z otrobi, ker je pri nas splošno mnenje, da se taka klaja mora močiti. (F. L. v Z.)

Odgovor: Da, tudi za to krmo velja, pokladati jo suho. Ako je navada, močiti rezanico, pomešano z otrobi, prihaja to od ted, ker se z močenjem hoče preprečiti, da konj ne razpihava rezanice in otrobov. Da se to prepreči, pa ni potrebno veliko vode; malo poskropiti, pa zadostuje. Rezanica, pomešana z otrobi, pa sploh ni posebno dobra krma za konje, celo pa ne zmočena, ker konji po taki krmi postanejo „limfatični“, to je mehke narave, oslavljeni v prebavilih ter podvrženi raznim boleznim, zlasti koliki. Dokaze imamo v pokrajinah s težkimi konji, koder je taka mokra krma običajna in koder vsako leto mnogo konj pogine za koliko.

Vprašanje 80. Od kod pride, da moja mlada goved postane vsako leto na paši krvomočna, potem se je pa prime žabica? Kako naj ravnam, da obvarujem goved krvomočnosti? (S. G. v M.)

Odgovor: Ker postanejo Vaša mlada goveda na paši krvomočna, je to jasno znamenje, da zavživajo na paši škodljiva zelišča. Sicer se živina navadno sama ogiblje škodljivim rastlinam, toda če pride lačna na pašo, pa ni izbirljiva in vse vprek je. Posebno škodljiva je neka vrsta mlečnika (mercurialis), ki živino naredi krvomočno in vrhu tega bolno v prebavilih, da je potem žabična, kakor Vi pravite. Drugega Vam ne moremo svetovati kakor priporočamo Vam, da živine ne pustite nikdar lačne na pašo, na pašniku pa po možnosti zatirajte škodljiva zelišča.

Vprašanje 81. Kako se najuspešneje uničuje predenica med deteljo? (J. K. v B.)

Odgovor: Če je na njivi še malo predenice, potem se izplača, zatirati jo. V to svrhu je dobro sredstvo, napadeno deteljo s predenico vred izrjaviti, oziroma izkopati, dokler predenica še ni v cvetju. Kar se izkoplje, naj se zmeče na kup, pomeša s slamo in zažge, tako da se predenica gotovo uniči. Tudi priporočajo, po predenici napadeno mesto dobro poskropiti z vodo, v kateri je raztopljenega kake 4% žveplenokislega železa (zelene galice). Najboljše sredstvo je pa setev čistega

semena, in ker vzlic temu še more priti predenica na njivo z gnojem ali po ptičih, zato je treba paziti, da se precej zatre vsaka predenična rastlina, ki se pokaže.

Vprašanje 82. Kobilica ki je skotila žrebe, ima tako malo mleka, da mladič komaj živi. **Kaj naj kobili polagam, da dobi več mleka?** Kobilica je dobivala dosihmal oves in je dobro rejena. (J. Z. na R.)

Odgovor: Pred vsem je kobilo treba krmiti s tečno hrano ter ji polagati krmila, ki pospešujejo tvorjenje mleka. Taka krmila so ječmenova moka, pomešana v pitno vodo, kuhano laneno seme, otrobi in korenje. Če pa vzlic temu kobila ne dobi mleka, krmite žrebe posebej, in sicer z ješprenom, kuhanim na vodi, kteremu dodajte nekoliko kravjega mleka. Ta zmes se poklada mlačna. Taka ješprenova juha ima glede okusa in učinka tako veliko sličnost s kobiljim mlekom, da jo žrebeta ne le rada jedo, ampak ob nji tako dobro uspevajo, kakor pri najboljših kobilah. Krmiljenje z ješprenovo juho ima celo pri dobro molznih kobilah velike prednosti, ker ob nji žrebe lahko čaka na svoja mater, kar je pri delu, in ker se pozneje laže in hitreje odstavi.

Gospodarske novice.

* **Streljanje proti toči.** Binkoštna praznika je toča bila po mnogih krajih ter je naredila veliko škode, zlasti po vinogradih. Toča je padala tudi po gorenji laški deželi, a okoli Conegliana na Beneškem, kjer je ena prvih laških vinarskih šol, ni naredila nobene škode, ker so tam letos prvokrat vpeljali streljanje proti toči, ki se je izborno sponeslo. Ravnatelj te šole, ki je vpeljal in uredil streljanje v Coneglianu, je bil lansko leto na južnem Štajarskem, da je proučeval streljanje proti toči — To je nov dokaz, da streljanje res pomaga, a pri nas je še mnogo vinščakov, oziroma občin, ki so v tem pogledu nebržne in se no ganejo poprej, dokler jih občutna škoda ne izuči. Tudi letos mnogo občin, ki imajo podpore na razpolaganje, so prepozno ali pa sploh še niso naročile smodnika in topičev. Proč z malomarnostjo, in na delo!

* **Bakrene galice** ne bo družba letos nič več oddajala, in sicer tudi ne po zvišani ceni, ker je došlo poročilo iz tvornice, da ji pred koncem junija sploh ni mogoče galice oddati.

* **Trsne škropilnice** so vse pošle, zato družba ne sprejema več naročil nanje.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o državnih konjerejskih darilih za kobile in žrebice, ki se bodo l. 1899. delila na Kranjskem.

Na Kranjskem se bodo l. 1899. delila državna darila za konjsko rejo:

- za kobile z žrebetom, ki se seva ali je že odstavljenno;
- za mlade zaskočene kobile in
- za žrebce v naslednjih sedmih konkurenčnih postajah,
 - dné 1. septembra 1899. l. ob 10. uri dopoldne v Lescah za konje noriškega plemena za okrajno glavarstvo Radovljica,
 - dné 2. septembra 1899. l. ob 10. uri dopoldne v Kranju za konje noriškega plemena za okrajno glavarstvo Kranj,
 - dné 4. septembra 1899. l. ob 10. uri dopoldne v Kamniku za konje noriškega plemena za okrajno glavarstvo Kamnik,
 - dné 5. septembra 1899. l. ob 10. uri dopoldne na Vrhniki za mesto Ljubljano in za okrajna glavarstva Ljubljanska okolica, Logatec in Postojna.

dné 7. septembra 1899. l. ob 10. uri dopoldne v Ribnici za okrajno glavarstvo Kočevje,

dné 15. septembra 1899. l. ob 10. uri dopoldne v Trebnjem za okrajni glavarstvo Rudolfovo in Litija,

dné 16. septembra 1899 l. ob 10. uri dopoldne v Št. Jerneju za okrajni glavarstvo Krško in Črnomelj.

Za delitev daril veljajo naslednje odredbe, ki so se ukrenile po dotičnih ukazilih c. kr. poljedelskega ministrstva z ozirom na razmere te dežele.

Določila o darilih.

1.) Kot darila se bodo dajali srebrni goldinarji, srebrne svetinje in priznanski doplomi; priznanski diplom prejme praviloma samo tisti konjerejec, ki se je odrekel državnemu novčnemu darilu, priznanemu njegovemu konju.

2.) Državna darila razdeli v vsaki konkurenčni postaji posebna v ta namen sestavljena obdarjevanska komisija, ki je sestavljena iz treh udov, ki imajo vsi trije pravico glasovati, in to iz dveh poslancev konjerejskega odseka za Kranjsko in iz zastopnika c. kr. državne žrebčarne v Gradcu.

3.) Konj, ki je bil že obdarjen v kakšni obdarjevanski postaji z državnim darilom, je tisto leto izključen od nadaljnje konkurence za državno darilo v kakšni drugi postaji.

4.) Pri obdarjevanju v eni konkurenčni postaji ne sme v eni in isti kategoriji konj, sposobnih za darilo, biti obdarjenih več nego samo eden konj enega posestnika z državnim novčnim darilom. Kadar pa eden posestnik razstavi v eni ter isti kategoriji več konj nego dva, je šteti to za zborno ali kolektivno razstavo ter jo obdariti samo z enim državnim novčnim darilom ali s častnim darilom.

5.) Rod vsakega konja, ki se poganja za državno darilo, mora biti dokazan, in sicer če izvira od državnega žrebca ali od dopuščenege zasebnega žrebca ali od svojega žrebca konjskega posestnika; v prvih dveh slučajih mora imeti s seboj predpisani spuščalni list.

6.) V postajah Lesce, Kranj in Kamnik se smejo za darilo poganjati samo kobile z žrebetom, zaskočene kobile in žrebice noriškega plemena; v ostalih postajah glede plemena ni nobene omejitve

7.) Kadar so konji, ki se poganjajo za darilo, enake kakovosti, imajo oni prednost, ki so vpisani v uradno pisani kobilji vpisnik. Konji v posesti konjskih kupčevavcev, ki niso ob enem konjerejci, kakor tudi inozemski konji in obče se ne smejo poganjati za državna darila.

8.) Za darila se smejo poganjati:

- Kobile z žrebeti, in to:
 - žrebčarniškega plemena v starosti 5 do všteti 12 let, če so zdrave, krepke in dobro oskrbovane in imajo svojstvo dobre plemenske kobile ter imajo s seboj svoje lepo žrebe pri sebi ali že odstavljenno, ki izvira od državnega ali dopuščenege zasebnega žrebca ali od svojega žrebca dotičnega kobiljega posestnika;
 - mrzlokrvnih plemen v starosti 4 do všteti 10 let pod zgoraj navedenimi pogoji.

Kobila z žrebetom, ki je bila že v prejšnjih letih enkrat ali večkrat obdarovana z državnimi darili, v zgoraj navedeni starostni meji ni izključena, da bi se ne smela poganjati za daljna darila

- Zaskočene kobile, in to:
 - žrebčarniškega plemena v starosti 4 in 5 let, če je dokazano, da so bile v obdarovanskem letu zaskočene;
 - mrzlokrvnih plemen v starosti 3 in 4 let, če je dokazano, da so bile v obdarovanskem letu zaskočene.

Dokazati je, da so bile te kobile po državnem ali dopuščenege zasebnem žrebcu ali po svojem žrebcu dotičnega kobiljega posestnika zaskočene.

Zaskočene kobile, ki so bile kot štiriletne, oziroma kot triletne obdarovane, smejo v naslednjih letih tudi kot petletne, oziroma kot štiriletne obdarovane biti.

c) Žrebice in to:

žrebčarniškega plemena, enoletne, dveletne in triletnje; mrzlokrvnih plemen, enoletne in dveletne, če so bile od posestnika dobro izrejene, je misliti, da se bodo uspešno razvijale in lepo vzrastle, tako da obetajo v prihodnje postati dobre plemenske kobile.

Kadar se več žrebic poganja za darilo in se jih zdi več darila vrednih, se je ozirati v prvi vrsti na one, katerih posestniki morejo s pismenim potrdilom župana in dveh prič ali drugače verjetno dokazati, da imajo take prostore, ki so potrebni za umno rejo njih žrebet, da se morejo pozimi in poleti na prostem gibati in bivati.

Žrebice, ki so bile kot enoletne, oziroma dveletne obdarjene, se smejo tudi v naslednjih letih kot dveletne, oziroma triletnje obdariti.

9.) Vsak konjski lastnik, ki prejme za plemenskega konja darilo, mora podpisati reverz, s katerim se zaveže, da tega konja po izvršeni delitvi daril obdrži še eno leto ter ga prihodnje leto ob delitvi državnih daril pripelje pred obdarjevansko komisijo, če je konj do takrat še živ, in da, ako ne izpolni ktereга zgoraj navedenih obetov, brez ugovora povrne prejeto novčno darilo c. kr. državni žrebčarni v Gradcu.

Pri obdarovanih kobilah z žrebetom se posestnik zaveže, da obdarovane kobile eno leto ne bo prodal; ta zaveznost pa se ne razteza tudi na žrebe obdarovane kobile, ker se ne obdara žrebe, ampak samo kobila.

Kadar bi bilo zaradi znatne oddaljenosti ali iz drugih tehtnih vzrokov združeno s posebnimi težavami pripeljati obdarjenega konja, mora posestnik poslati dotični obdarjevanski komisiji od občinskega predstojnika izdano izpričevalo, da je konj še v njegovi posesti.

Prepuščeno je obdarjevanski komisiji presoditi, če omenjeno spričevalo zadostuje.

10.) Za kobile z žrebetom, za mlade kobile in za žrebice se razdele v vsaki konkurenčni postaji:

- a) za kobile z žrebetom eno darilo 35 gld., eno darilo 20 gld., tri darila po 15 gld. (v Ribnici in v Trebnjem samo dve darila po 10 gld.) in dve srebrni svetinji;
- b) za mlade kobile v Št. Jerneju dve darila po 15 gld. in v ostalih postajah: po eno darilo za 25 gld., potem za 20 gld. in za 15 gld. ter dve srebrni svetinji;
- c) za žrebice v Št. Jerneju eno darilo 15 gld., tri darila po 10 gld., in 3 srebrne svetinje; v vseh drugih postajah dve darila po 10 gld. in 3 srebrne svetinje.

Skupaj 1270 gld in 49 srebrnih svetinj.

11.) Konji morajo imeti s seboj predpisane živinske potne liste.

12.) Zoper izrek obdarjevanske komisije ni nobenega priziva.

13.) Posestniki triletnih za pleme sposobnih žrebcev se vabijo, naj jih ob priliki obdarjanja pripeljejo pred komisijo v ta namen, da se zapišejo, ker bi se utegnili pozneje kupiti kot plemenski žrebci.

Od c. kr. deželne vlade za Kranjsko.

V Ljubljani, dné 4. maja 1899.

C. kr. deželni predsednik:

Viktor baron Hein s. r.

V a b i l o.

Podpisani vabi vse kmetovalce in prijatelje kmetijstva na

s h o d,

ki bode dné 4. junija 1899. l. popoldne ob 1/2 4. uri v gostilni „pri Kroni“ v Škofji Loki.

Posvetovalo in sklepalo se bode:

1.) o ustanovitvi kmetijske podružnice c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko v Škofji Loki.

2.) o ustanovitvi mlekerske zadruga v Škofji Loki.

Gospod Gustav Pirc, ravnatelj c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko in Ljubljani, bode iz prijaznosti poročal.

V Škofji Loki, v maju 1899.

Za osnovalni odbor: **A. Sušnik.**

Št. 7373.

R a z g l a s.

Ker še vedno razsaja goveja kuga po Turškem in preti nevarnost, da bi se ne zanesla v našo državo, se zdi potrebno ministerstvu za notranje stvari dogovorno z udeleženi c. kr. ministerstvu dotlej, dokler se ne ukaže drugače, **uvažanje živinskih sirovin** — popolnoma suhih kož, kostij, rogov, roženih koncev in parkljev, osoljenih in posušenih govejih črev, črev za strune, neraztopljenega loja v sodih in kadeh, arovice, prasjih ščetin ovčje volne, kozje volne, v vrečah ali balah — iz kuge prostih ozemelj Turčije v določene obrtne naprave v Avstriji storiti odvisno od tega, da se za vsak slučaj izprosi posebno dovoljenje in da oblastvo nadzoruje njih nadaljnjo uporabo.

Takšno dovoljenje pa daje ministerstvo za notranje stvari samo za take pošiljatve, ki prihajajo iz kuge prostih krajev in se morejo po njih dospelju na končno postajo tudi z vpreženimi konji prepeljati naravnost na njih določeno mesto (industrialno napravo).

To se daje na občeno znanje vsled razglasa c. kr. ministerstva za notranje stvari z dné 10. maja 1899, št. 8636.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dné 16. maja 1899.

Št. 7641.

R a z g l a s.

Na podstavi člena V. z nemško državo sklenjenega dogovora o živinskih kugah z dné 6. decembra 1891. l. in točke 5. k temu dogovoru spadajočega končnega zapisnika (drž. zak. št. 16. iz l. 1892.) ministerstvo za notranje stvari dotlej, dokler se ne ukaže drugače, **brezpogojno prepoveduje uvažati govejo živino** v kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru, iz nastopnega zapornega ozemlja nemške države, po katerem je razširjena pljučna kuga, in sicer:

iz vladnega okraja Kvidin, Poznanj, Bromberg in Devin v kraljevini Pruski,

Ta prepoved stopi na mesto one vsled razpisa ministerstva za notranje stvari z dné 25. aprila 1899. l., št. 13.661., oziroma s turadnim razglasom z dné 2. maja 1899. l., št. 6685., izdane prepovedi.

To se razglašja na podstavi razpisa c. kr. ministerstva za notranje stvari z dné 11. maja 1899. l., št. 15.682., s tem pristavkom, da se bodo prestopki te **brezpogojne** uvozne prepovedi kaznovali po državnem zakonu z dné 24. maja 1882. l., št. 51., oziroma po § 46. občnega zakona o živinskih kugah in k temu zakonu izdanega izvršitvenega ukaza, drž. zak. št. 35. in 36. iz leta 1880.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dné 20. maja 1899.

Listnisa uredništva.

J. II. v B. Prasiči morajo biti bolni; bolezen je pa treba spoznati in jo potem primerno zdraviti. Pokličite živinozdravnika!

J. Z. pri sv. T. Proti bledici na trtah se rabi železna (zelena) galica, ktere se nekoliko zdrobljene poštopa okoli trte in potem podkoplje, ali pa se trta zalije z vodo, v kateri se raztopi 1 % železne galice.

M. T. v J. Orožni list ima pravico dati le okrajno glavarstvo. Orožni list zahtevati pa ima pravico vsak pošten človek, čeprav ni lovec. Povejte odkritosrčno, čemu rabite orožje, oziroma orožni list, in ako se Vam prošnja odbije, naredite priziv na deželno vlado.

F. G. v N. Preskušnja rudnih glede njih tehniške porabe oskrbi c. kr. tehnološki obrtni muzej na Dunaju (IX. Währingerstrasse 57.).

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (ozranila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah štev. 3.

Št. 10. V Ljubljani, 31. maja 1899. Leto XVI.

Tržne cene.

Deželni pridelki:

V Ljubljani, 29. maja 1899. (Izvirno poročilo.)

Semena: Domača detelja novo blago gld. 40.— kr. do gld. 50.— kr.; nemška detelja (lucerna) gld. 60.— kr. do gld. 65.— kr.; gorenjska repa gld. 30—31 kr.; laneno seme, domače ozimno gld. 11.25 kr.; konopno seme gld. 14.— kr. do gld. 14.25 kr.; kuminovo seme gld. 26.— kr. do gld. 26.50 kr.

Fižol: Rudeči ribniški gld. 10.— kr.; rudeči Hrvat gld. 8.50 kr.; prepeličar (koks) gld. 10.— kr. (Vse cene semen in fižola veljajo za 100 kg čiščenega blaga, kakor ga kmetovalci pripeljejo na prodaj i s. novo blago.)

Suhe češplje: v dimu sušene gld. 9.— kr. do gld. 9.50 kr. brez dima sušene gld. 10.50 kr. do gld. 11.— kr.

Orehi domači: gld. 14.50 kr. do gld. 15.— kr.

Ježice nove: gld. 3.50 kr. do gld. 4.50 kr. za 100 klgr.

Med: od gld. —.— kr. do gld. —.— kr.

Kože. Goveje, težke nad 40 kg po gld. 36.— kr. do gld. 40.— kr.

težke od 30 do 40 kg " " 30.— " " 32.— "

lahke " " 30.— " " 32.— "

(Te cene veljajo za 100 kg in sicer za kože izdelane po tukajšnjih običajih z rogovi vred. Bikove kože po 25 kr. klgr.)

Telečje kože: 50 kr za kg.

Kozličeve kože po gld. —.90 kr. do gld. 1.05 kr.

Svinjske kože: Čiste, brez napak 30 kr. za kg.

Druge vrste 16 do 20 " " "

Kože lisic po gld. 3.50 do 4.50

" kun " " 12.— " 13.— } za par.

" dihurjev " " 2.50 " 3.—

" vidr " " 12.— " 13.—

Kože zajcev po 20 do 22 gld. za 100 komadov.

Pepelika (potošl) po gld. 16.— 100 kg.

Žito:

V Ljubljani, 27. maja 1899. Pšenica gld. 9.50 kr., rž gld. 8.20 kr., ječmen gld. 7.40 kr., oves gld. 6.50 kr., ajda gld. 8.25 kr., proso gld. 7.50 kr., turšica gld. 5.15 kr., leča gld. 12.— kr., grah gld. 10.— kr., fižol gld. 12.— kr., seno gld. —.— kr., slama gld. —.— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Na Dunaji, 27. maja 1899. Pšenica gld. 8.61 kr., rž gld. 7.50 kr., ječmen gld. 7.90 kr., oves gld. 5.80 kr., turšica gld. 4.74 kr. (Vse cene veljajo za 100 kilogramov.)

Lepo, malo posestvo

10 minut od trga Šmarje pri Jelšah na Spodnjem Štajerskem na gričku ležeče, se proda prav cenó. Obstoja iz lepe zidane, enonadstropne hiše s 5 sobami, 2 kuhinjama in 3 kletmi, gospodarskega poslopja, vinograda, zasajenega s triletnimi, požlahtnjenimi ameriškanskimi trtami, sadnega vrta, travnika, ujiv, gozdička in lične, male kapelice. Pri hiši je vodnjak z izborno pitno vodo. Vse je v najboljem stanju, arrondirano in se proda le, ker je za posestnika preoddaljeno. Zemlje je 30.909 m². — Natančneje pri dr. Derču v Ljubljani ali g. Josipu Wagner-ju, kupcu v Šmarji pri Jelšah. (38—3)

Fr. Podgoršek,

posestnik drevesnice v Brežicah,

priporočam svojo veliko zalogo visokodebelnih jabolčnih drevesec po 30—35 kr. komad, breskve, najbolj ameriškanske in tudi domače vrste; osobito v „Kmetovalcu“ priporočeno Amsden-breskev po 30—40 kr. komad; prtljikovce 4—6 letne, s cvetnimi popki, po 30—60 kr., murve, novejšje, požlahtnjene z velikim sadom po 25 do 30 kr. komad; lepe črešnjevje divjake, 100 komadov za 80 kr., jagode po 3—5 kr. komad. — Nadalje trte na portalis cepljene, sortirane, močno vkoreninjene, prve vrste, dokler je kaj zaloge, oddajem še po 9 kr. komad; zmešane vrste po 7 kr. — Sadne divjake: kutine 2 letne presajene po 2 kr. komad; jabolčne divjake za okuliranje po 6 gld. 1000 komadov. (33—3)

Usojam si slav. občinstvu naznaniti, da prevzamem in izvršujem točno naročila na

kavo, čaj, olje, riž, makarone, delikatese, sadje, ribe, vina itd.

Pošiljatve v omotih po 5 kg oddajam po pošti, one od 30 kg naprej pa po železnici s povzetjem.

Take pošiljatve se izplačajo vsakomur, posebno p. n. gg krčmarjem, družinam in onim, ki rabijo za dom različne jestvine ali žele o raznih prilikah nabaviti si specialitete, katerih se na deželi ne dobi, ali pa le zelo drago, n pr. **morske ribe in rake, sveže sadje, fino olje** itd. — Glavni moj namen je razpošiljati dobro blago in po nizki ceni. — Cenike dopošljem radovoljno in brezplačno. — Za p. n. gg. trgovce imam poseben cenik in zamorem dajati blagó po tako nizkih cenah, da se ne bojim konkurence. — Tudi sprejemam zastopstva in vsakojaka posredovanja.

Z odličnim spoštovanjem

Ernest Pegan,

(42-1)

Trst, ulica S. Francesco št. 6.

F. P. VIDIC & drug.

Ljubljana, Prešernove ulice

priporočajo po najnižji ceni pripoznano najboljše kakovosti: zarezano strešno opeko (Strangfalz-ziegel) rudečo in črno; nadalje

zidarsko opeko;

Romancement, lastnega izdelka iz tovarne v Šmarci pri Kamniku; dovški Portland cement; vsakovrstne peči v raznovrstnih barvah in oblikah; šamotni in cementni tlak; cevi iz kamenine za stranišča in vodovode; ognjetrudno opeko, ter vse v stavbarsko stroko spadajoče predmete. (34-4)

Vsakovrstno opeko, ⁽¹⁹⁻⁷⁾

kakor zarezano strešno opeko (Strangfalz-Dachziegel) in prešano zarezano opeko (Marseiller gepresste Dachziegel) navadno izdelano in s terom napojeno (črno) prodajata po najnižjih cenah

Knez & Supančič,

tovarna za opeko v Ljubljani.

KATHREINER-
Kneippova
sladna kava.

Stara mamica, še meni!

Že leta sem izpričano izvrstna primes k bobovi kavf. Pri živčnih, srčnih, želodčnih boleznih, pri pomanjkanju krvi etc. zdravniško priporočena. — Najprijetnejša ~~o~~ kavlna pijača v stotisočero rodovinah. ~~st~~

(1-3)

Vnovič znižane cene!

Vse stroje za poljedelstvo.

Vnovič znižane cene!

Trijerji (čistilni stroji za žito) v natančni izuršitvi
Sušilnice za sadje in zelenjavo, škropilnice proti peronospori. Zboljšani sestav Vermorelov. Mehovi za žveplanje trt.

Mlatilnice, mlini za žito, stiskalnice (preše) za vino in sadje različnih sestav. Slamoreznice jako lahke za goniti in po zelo zmernih cenah. Stiskalnice za seno in slamo, ter vse potrebne, vsakovrstne poljedelske stroje, prodaja v najboljši izvršitvi

IG. HELLER na Dunaju, II., Praterstrasse 49.

Zastopniki se iščejo! — Ceniki brezplačno!

(15-7)

☞ Pred ponarejenjem se je posebno treba varovati. ☜